

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— „
četrt leta 2:50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Tržaško slovensko ljudsko šolstvo v okolici l. 1911/12.

Naj mi nihče ne zameri, da sem si izbral kakor svoj poseben študij proučevanje našega ljudskega šolstva v Tržaški okolici. Stvar se mi zdi namreč veljavna, in sicer — saj vas le enkrat v letu nadlegujem s to šumo števil, ki vendarle tako jasno govore o našem „dati“ in „imeti“ v Trstu in okolici, kakor jasneje ne bi moglo sto političkih shodov in tem sledečih „manifestacij“. Ne v pouličnem kričanju, temveč — pri vpisovanju dece v ljudske šole se pokaže prava zavednost našega življenja na tržaških tleh. Žal, da vodilni faktorji tržaškega Slovenstva posvečajo temu tihemu dogodku (vpisovanju v šole) vse premalo pozornosti. Par člankov v naši „Edinosti“ z refrenom: „Slovenski otrok v slovensko šolo!“ to je vse — ali, odkrito rečeno, premalo, ker družina, v kateri se dosledno čita vsaj „Edinost“, bo le v izjemnem slučaju vpisala svojo deco v tujerodno šolo. In druge družine? Nekoč smo brali vsaj v mestu in okolici lepake s sličnim pozivom, kakor ga priobčuje sedaj naš dnevnik. Bil le mal korak naprej, ki pa je takoj odnehal, ker je menda akad. društvu „Balkan“ in našem učit. društvu pošel „nervus rerum“, drug pa menda ni dal fیکا za ta „lukšus“. Z lepaki pa tudi ni vse storjeno. Treba več; treba dela in denarnih žrtv, ker brez teh bodo še leta in leta naši slov. otroci polnili okoliške ital. šole, kamor jih (ozir. njihove starše) vabijo razne udobnosti v obliki gratis oblek in uboval, ki jih jim preskrbi italijanska radodarnost.

Rekli boste, da začenjam z „rekriminacijami“. To je namreč moderna beseda za nevshečno in nezaželjeno resnico. Nu, dobro! Pričenjam pa tudi s konstatacijo, da nam letošnji uradno statistični podatki v razvoju našega šolstva v okolici podajajo tolažilno prepričanje, da po lanskem (1910/11.) depresiji vendar zopet napredujemo. In iz teh podatkov kratek izvleček.

Šole.

Šol je bilo štirinajst v okolici, ker so bila vodstva ital. in slov. šol definitivno ločena. Stiri šole so bile italijanske, deset slovenskih. Te šole so nastanjene v enajstih šol. poslopih. Šole z ital. učnim jezikom imajo svoj sedež in okoliš samo v spodnji okolici. Pouk se je delil v 103 šol. sobah, ki pa nikakor niso zadostovale številu učencev, tako da je bilo treba uvesti za nekatere razrede menjevalni pouk. Občina stoji tu pred perečim problemom, ki ga bo rešiti slejaliprej z zidanjem novih šolskih stavb, oziroma ustanovitvijo novih šol, osobito v spodnji okolici. Od teh 103 razredov je bilo določenih ital. občinskimi šolam 34 (+3 proti l. 1910/11.) in slovenskim 69 (+4 proti l. 1910/11.). V vseh teh šolah je bilo začetkom l. 1911/12. vpisanih 5730 učencev, t. j. 2847 dečkov in 2883 deklic. Od teh je obiskovalo 4221 otrok slov. šole, 1509 pa italijanske. Pride tedaj 61 učencev povprečno na slovenski razred in 44 učencev na italijanski. Razmere se v tem pogledu od lani (1910/11.) niso nič izboljšale. Po notranjem ustroju smo štel v l. 1911/12. devet slovenskih petrazrednic in eno slov. trirazrednico ter eno ital. štirirazrednico in tri ital. petrazrednice, kateri eni (v Barkovljah) je bil pridejan „dvoletni dekliški izobraževalni kurs“ kakor embrijo prihodnje ital. meščanske šole v Barkovljah. Da je bil ta tečaj otvorjen in zdaj z 18imi učenkami prospeva, gre v prvi vrsti zasluga neumornemu delovanju nekega ital. tovariša v Barkovljah, ki je seveda našel pri posredni podpori prve šol. oblasti zadostno pomoč. Res, da v tržaški okolici še danes velja le šestletna obveznost vsakdanjega pouka; ali vendar bi mogel ta zgled vplivati tudi na naše tovariše in narodne zastopnike! Delo in zopet delo!

Učiteljstvo.

Na teh šolah je poučevalo v šolskem l. 1911/12. skupno 114 učnih oseb poleg 15 veroučiteljev. Od učnih oseb je bilo 37 določenih ital. šolam ter 92 slovenskim. Od vseh je bilo, všteti 14 voditeljev. 41

def. učiteljev in 36 def. učiteljic, 9 podučiteljev in 13 podučiteljic, 6 suplentov in 9 suplentinj; poleg tega z ne celoletno suplenturo 2 praktikanta in 9 praktikantinj, nevsstetih v gorenji številki učnih oseb. Tržaško učiteljstvo ima tedaj za sedaj dovolj naraščaja, in tovarišu, ki nima potrpljenja od dveh do štirih let ter gmotnih sredstev za to, bo čakanje na definitivno službo precej oteženo, če želi službovati v naši okolici.

Učenci.

Število učencev na posameznih šolah je bilo v l. 1911/12. sledeče:

	slov. šola	ital. šola
Barkovlje	399	213
Bazovica	306	—
Katinara	347	—
Sv. Ivan	606	395
Opčina	393	—
Prosek	379	—
Rojan	523	503
Sv. Križ	301	—
Škedenj	791	398
Trebče	176	—
Skupno	4221	1509

Najmočnejša slov. obč. ljud. šola je tedaj škedenjska, ona šola, kjer je pred kratkimi leti število v ital. oddelek vpisanih otrok dosegalo ono v slov. oddelek vpisanih. Danes — kakšna razlika! Najmočnejša ital. obč. šola je rojanska.

Napredek.

Komur se zdi napredek naše ljudske šole temelj naše narodne ohrane, ta mi bo z veseljem sledil v sledečem številčnem razmotrivanju. Predvsem par razpredelb, pri katerih vpoštevam posebno tržaško spodnjo okolico, ali takozvano predmestje, in to, ker bje tu slovenski življenj najhujši narodni boj, ter stoje tu obč. slovenske ljudske šole v neposredni konkurenci z italijanskimi.

1. Skupno število v ljudske šole vpisanih učencev v trž. okolici je bilo:

	v slov. šole:	v ital. šole:
1. 1909/10.	3790	1172
1. 1910/11.	3962	1382
1. 1911/12.	4221	1509

2. Število v ljudske šole vpisanih učencev samo v spodnji okolici je bilo:

	v slov. šole:	v ital. šole:
1. 1909/10.	2071	1172
1. 1910/11.	2169	1382
1. 1911/12.	2319	1509

3. Absolutni prirastek si lahko vsak sam izračuna in videl bo, da je letošnji (1911/12.) mnogo ugodnejši proti lanskemu (1910/11.), posebno če ga primerja s skupnim prirastkom in onih ital. ljud. šol. Letos so imele naše šole 259 učencev več, ital. šole pa 127 več, proti lanskemu (1910/11.) prirastku slov. šol 172 učencev in ital. šol 210 učencev. — Že te številke govore. Neobični napredek ital. ljud. šol je z ozirom na število vpisanih učencev ponehal. V odstotkih se izraža napredek naših ljudskih šol v okolici v letih 1910/11. in 1911/12. prilično kakor sledi.

Prirastek v ljudskih šolah skupno:

	l. 1910/11.	l. 1911/12.
slov.	4:34%	6:13% + 1:79%
ital.	15:19%	8:41% — 6:78%

Prirastek v ljudskih šolah v spodnji okolici skupno:

	l. 1910/11.	l. 1911/12.
slov.	4:51%	6:48% + 1:95%

Vidimo, da napredujemo absolutno in relativno, dasi smo še vedno pod povprečnim skupnim prirastkom (okolo 7 odstotkov). Ali rapidno padanje naraščanja števila v ital. ljudske šole vpisanih otrok (letos proti lani — 6:78%) nas navdaja z upanjem, da zadobi to naraščanje sčasom eno ravnotežje, ki mu gre po naravnih narodnostnih razmerah v okolici.

Sledi naj:

4. napredek števila v spodnjeokoliške ljudske šole vpisanih otrok, in sicer v slov. šole:

	l. 1909/10.	l. 1910/11.	l. 1911/12.
Škedenj	628	713	791
Rojan	505	483	523
Sv. Ivan	584	581	606
Barkovlje	354	392	399

nem jubileju naše Zaveze v Ljubljani, in sicer dne 15. avgusta v slavnostnem koncertu. Zbor bo izvajal vse pevske točke vedno brez not. Koncerte bo prirejal v naši monarhiji, pa tudi v inozemstvu. Slovensko učiteljstvo bo tisto, ki ponese slavo in krasoto slovenske pesmi v ves kulturni svet! — Podrobnosti objavimo takrat, ko bodo dognana temeljna vprašanja. Kdor naših je pevec in pevka, ta ve pa že danes, da ga čakajo nove, častne naloge!

Jesenska umetniška razstava.

je otvorjena v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu. Razstavilo je 29 umetnikov 252 del.

Narodne pesmi iz beneške Slovenije.

o katerih smo svoječasno poročali, da jih izda »Glasbena Matica«, izidejo to zimo, in sicer za sedaj I. zvezek. Namerava se prirediti dva zvezka, ker je število nabranih pesmi okoli 80. Postavljene so za četveroglasen moški zbor. Besedilo ostane zaradi značilnosti v beneško-slovenskem narečju. — Opozarjamo že sedaj pevska društva in druge prijatelje pesmi na to vlezanimivo zbirko in prosimo, naj jih oni, ki se jim pošljejo, ne vračajo. »Glasbena Matica« se v resnici žrtvuje z izdajo narod. pesmi, ker na znatne prebitke ne more računati zaradi večjih stroškov. Cena zvezku mora biti pa nizka, da se razpeča.

LISTEK.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

»V vodnjaku«. Kot druga letošnja operna predstava je prišla na oder po dvanajstih delih nekdanj priljubljena V. Bloudkova opera »V vodnjaku«. Vsebinska je v kratkih besedah približno tale: Stari Jurček in kmetiški fant Janko ljubita Jerico. Starši ji usiljujejo Jurčka, a ona ima rada Janka. Po svet gre k vedeževalki Poloni, ki ji svetuje, naj gre na kresno noč k vodnjaku in bo v njem videla podobo svojega izvoljenca. Temu pogovoru prisluškujeta Jurček in Janko. Prvi zleze na drevo nad vodnjakom in misli, da bo Jerica videla njegovo podobo ter se odločila zanj. Ko se še Janko priplazi k vodnjaku, to starca ujezi, zlomi se mu veja, in Jurček pade v vodnjak, Janko pa zleze na drevo in čaka. Jerica pride in se silno prestraši, ko zagleda v vodnjaku podobo starega Jurčka ter potoži svojo nesrečo vaškim fantom in dekletom, ki prihajajo od kresa. Jurčka izvlečejo iz vodnjaka in ga zasmehujejo, Janko skoči z drevesa, vse je dobre volje in se vesele sreče Janka in Jerice.

Dobro de ušesom, ki so že precej vajeni raznih harmoničnih prekučevanj in modernih »kokofonij« ko poslušajo to preprosto, neprisiljeno in lahko tekočo slo-

vansko godbo, kot jo ima opera »V vodnjaku«. Odličen je bil v vsakem oziru orkester. Če sem zadnjič pisal, da mu ne bi škodovalo nekoliko več temperamenta, moram danes priznati, da ga mu pri današnji operi ni zmanjkalo. Že po uverturi je dobil zaslužen aplavz. Pohvaliti moram predvsem fino dinamiško prednašanje v vsem orkestru, posebno v godalih, tako da sem nekaj pp v resnici občudoval. Rogovi ne silijo preveč v ospredje, kot je bila pri Filharmoniji dosedaj navada, le leseni inštrumenti (flavta, oboe, fagot, klarinet) niso zmerom čisti. Intermezzo komaj slišno začel, mi je ugajal. Kapelnik Hrazdira ume s svojo taktirko mirno brez pretiranega mahanja z rokami po zrazu vdahnil orkestru življenje. Poleg orkestra gre vse priznanje zboru. Za lepo, pricizno, tudi semintam niansirano odpete zборе je doživel separaten aplavz. — Med solisti je novinka Richterjeva lahko več pokazala kot zadnjič v »Cavaleriji«. Njen zvonki glas je prikupljiv kot le kaj. Hvalevredno je pel in tudi igral Križaj, dočim se Kovač, ki ga poznamo iz koncertov »Glasbene Matice«, še na odru ne počuti preveč srečnega. S pomanjkljivo igro je pel sicer lepo, pa ima šibek glas, ki na količnej močnejših mestih utone v valovih orkestra.

Bil je to prvi Kovačev nastop, tudi zadovoljiv, upam, da bo drugič še mnogo boljši. Peršlova bo — kot sem že zadnjič rekel — veleporabna moč. Dokazala je to

osobito z uvodno pesmijo. — Scenerija opere lepa, le tiste nerodne in smešne kretnice naj vdrugič ne skačejo po zraku, ker pač zadostuje mesec na nebu za označbo poletne noči.

Gledišče je bil zlasti pri reprizi napol prazno: balkon in galerija zasedena (torej nižji sloji), dijaško stojišče polno, parterni sedeži in lože so zevale... Ljubljansko »boljše občinstvo« preveč ljubi dolgost kinematografskih filmov in rado zabavlja čez gledališče pri cvikiču. Ni pomagati pred bo v Horjulu univerza, kakor bodo Ljubljancani drugačni! —a.

Nova oprema »Zvončka«.

Tovariš Ivan Erbežnik, učitelj na Ble du; izvršuje sedaj nove vinjete in okraske, ki bo z njimi opremljen prihodnji letnik »Zvončka«. Tovariš Erbežnik se je že izkazal z risbami, ki jih je reproduciral »Zvonček« in »Slovan«, kot jako spretnega in nadarjenega risarja. Preverjeni smo, da se mu tudi sedanje delo popolnoma posreči.

Pevsko združenje učiteljske Zaveze.

V naši ponosni in nežmagljivi Zavezi se snuje stalni pevski zbor, ki se bo nazival »Pevsko združenje učiteljske Zaveze«. Štel bo impozantno število najmanj 200 izbornih šolanih pevk in pevcev krasnega pevskega materiala. Stal bo na višku zahtev in popolnosti. Prvič nastopi ta naša pevska armada prihodnje leto ob 25 let-